

ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД СКОПЈЕ

Акционерско Друштво за осигурување

ГРАВЕ НЕЖИВОТ СКОПЈЕ

Бр. 0202-27/20

01. 09. 2023 год.

Скопје

ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Скопје, септември 2023 година

Усвоена со одлука на Управен одбор број 27/19 од 01.09.2023 година

I. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ТУТУНОТ СО ПРОЦЕНА ВО ЗЕЛЕНА СОСТОЈБА И НАДОМЕСТОК НА ЗАГУБА СО КВАЛИТЕТ И КВАНТИТЕТ

Одделни изрази во овие услови ги имаат овие значења:

1. „ОТКУПУВАЧ“ – претпријатие што го договара производството на тутунот, врши откуп на суровиот неферментиран тутун во лист, може да ја наплатува премијата при откуп и ја испраќа на осигурителот.

2. „ДОГОВОР“ – писмен акт со кој се регулираат односите помеѓу осигурителот и договарачот на осигурувањето, како и односите осигурител и договарач со осигуреникот, т.е. осигуреникот со договарачот и осигурителот.

3. „МЕРИЛА ЗА КЛАСИФИКАЦИЈА НА ТУТУНОТ“ – пропис врз основа на кој се врши откуп на суровиот неферментиран тутун во лист по квалитетни својства за секој тип и за секоја сорта тутун.

4. „ИНСЕРЦИЈА“ – (берба, рака и сл.) – збир на тутунови лисја со исти квалитетни својства, на стракот на тутунот, во однос на целокупната берба на стракот (подбир, натподбир, „долен среден“, „прав среден“, „горен среден“, кај ароматичните сорти „ковалама“, „подврв“ и „врв“.

5. „ИДЕАЛНА КЛАСА“ – највисок квалитет на тутунови лисја во која може да биде откупена една инсерција од тутуновите лисја, а според прописите на мерилата за класификација на тутуновите лисја во сурова состојба.

6. „ВРЕДНОСТ НА КЛАСИТЕ“ – пропишана или договорена цена помеѓу производителот на тутун и договарачот за 1 кг суров неферментиран тутунов лист по класи.

7. „ВРЕДНОСЕН КОЕФИЦИЕНТ“ – поединечна и кумулативна вредност на секој поединечен тутунов лист, зависно од инсерцијата на која ѝ припаѓа, како за неоштетениот, така и за оштетениот тутунов лист.

8. „ТАБЛИЦА“ – збир на вредносни коефициенти за неоштетениот лист за секој тип или за секоја сорта на осигурениот тутун.

ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ, ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 1

(1) Предмет на осигурување по овие посебните услови е културата тутун:

Кај тутунот со осигурување се опфаќа листот.

(2) Обврската на осигурителот за надоместок за штети почнува и трае:

1. За штети од град – од денот на расадување на тутунот, па до завршувањето на бербата, а најдоцна до 30 септември, односно до крајниот рок за откуп на тутунот;

2. За штети од пожар од денот на расадување на тутунот, па до предавање на суровиот тутун во откуп од соодветната реколта, освен за тутуните што се сушат во сушилници со вештачко загревање, каде што ризикот не е покриен со осигурување додека е во таквата сушилница.

ОПАСНОСТИ (РИЗИЦИ) ОПФАТЕНИ СО ОСИГУРУВАЊЕ

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да ги надомести штетите предизвикани со уништување на осигурениот тутун во лист од ризикот од град и од удар на гром, со обезбедување доказ од соодветната институција надлежна за утврдување временски непогоди, а доколку е договорен и ризикот од поплава проследена со град, за сето време додека тутунот е необран на тутуништето, а за штетите од пожар задолжителен е доказ пријава на настанот на надлежните органи на МВР, до предавање на суровиот тутун во откуп од соодветната берба.

(2) Осигурителот нема обврска за штетите настанати од опасностите/ризиците што не се наведени во став (1) од овој член во Посебните улови, како ни за штетите од растителни болести и штетници.

ОБЕМ НА ОБВРСКИ ЗА НАДОМЕСТОК НА ШТЕТИ

Член 3

(1) За штетите настанати со оштетување или уништување на осигурениот тутун од ризиците од член 2 од овие услови, осигурителот има обврска да ги надомести штетите во загуба во количество/квантитет, намалено за спасениот и продаден тутун.

ПРЕСМЕТКА И ПЛАЌАЊЕ НА ПРЕМИЈАТА

Член 4

Премијата се пресметува и се наплатува:

(1) Кај поединечните осигурувања од однапред утврдените вредности на тутунот (сума на осигурување), со примена на премиските стапки од тарифна група 1, а според класата на опасност утврдена од страна на стручната служба на осигурителот. Премијата се плаќа целосно однапред или најмногу во две рати, со тоа што првата рата се плаќа при склучување на осигурувањето, но не помалку од 30% од вкупната премија, а втората најдоцна до 30 ноември во тековната година.

(2) Кај масовното осигурување производство на тутун премијата се пресметува во полисата според договорените параметри во неа и издавање полиса за секој тутунопроизводител, така што договарач на осигурувањето ќе биде тутунопроизводителот. Наплатата на премијата се врши при исплата на тутунот, од страна на организацијата за откуп на тутунот или со доставување список на тутунопроизводители од кои е откупен тутунот.

(3) Со потпишување договор за деловно-техничка соработка со работната организација за откуп и обработка на тутун се регулира прашањето за задржување и префрлање на задржаната премија од тутунопроизводителите кои тутунот го предале во организацијата за откуп и обработка на тутун, на осигурителот, а за кои врз основа на потпишаните полиси за осигурување, осигурителот доставил

список на пресметана премија за секој осигурен тутунопроизводител поединечно до организацијата за откуп на тутунот.

ОБВРСКИ НА ОСИГУРЕНИКОТ ПО НАСТАНУВАЊЕТО НА ОСИГУРЕНИОТ СЛУЧАЈ/РИЗИК

Член 5

(1) По настанувањето на осигурениот случај, осигуреникот е должен веднаш, а најдоцна во рок од три дена, писмено да ја пријави настанатата штета на осигурителот, а кај масовните осигурувања најдоцна во рок од два дена, на претставникот на откупувачот, реонскиот инструктор, доколку не се договори поинаку.

Настанатата штета од пожар на тутунот, осигуреникот е должен веднаш да ја пријави и на најблискиот орган на МВР.

(2) Производителот на тутун е должен веднаш по настанувањето на осигурениот случај да преземе потребни мерки да се спречи зголемување на штетата. Ако осигуреникот не ги преземе овие мерки, не му се надоместува оној дел од штетата што настанал притоа.

(3) Ако некоја инсерција во моментот на оштетувањето се наоѓа во фаза на техничка зрелост осигуреникот е должен и пред процената на штетата да пристапи кон берба на таа инсерција или дел од инсерцијата, а со цел технички зрелиот лист да не презрее и да ги изгуби квалитетните својства. Во таков и други спорни случаи осигуреникот е должен како примероци за проценка да остави по два реда во средината на парцелата, исто така на долниот и горниот дел од парцелата.

УТВРДУВАЊЕ И ПРОЦЕНА НА ШТЕТАТА

Член 6

(1) Осигурителот е должен по приемот на пријавата на штетата да пристапи кон утврдување и проценка на штетата. Утврдувањето и процената се врши на нива (тутуниште), а во случај на штети од пожар, на местото каде што тутунот се наоѓал во моментот на пожарот.

(2) Утврдувањето и процената на штетата ги вршат осигурителот и осигуреникот. Осигуреникот може да овласти и други лица да го застапуваат во процената.

Процената може да се врши и по пат на комисија во состав: избран претставник од местото на Здружение на тутунопроизводители или договарач на осигурувањето и осигурител.

Резултатите од процената се внесуваат во записникот за проценка на штети.

(3) Осигурителот е должен за времето на вршење на процената да ги извести осигурениците на најсоодветен начин, заради нивно учество во проценка на штетата.

Осигуреникот е должен на покана од претставник на осигурителот да излезе на терен заради проценка на штетата. Во случај осигуреникот или неговиот претставник да не се јави на поканата да

присуствува на процената на штетата, таа ќе се изврши во присуство на претставник на месната заедница или во присуство на двајца сведоци.

(4) Кога ќе се утврди дека настанал осигурен случај се пристапува на процена и се утврдуваат:

А. КАЈ ШТЕТИТЕ ОД ГРАД

1. Презиме и име на осигуреникот и број на договорот за производство на тутун за соодветната берба.

2. Назив на парцелата.

3. Сорта – тип на тутунот што е оштетен.

4. Површина под тутун.

5. Вкупниот број на здрави стракови на парцелата пред настанување на осигурениот случај.

6. Број на здравите стракови.

7. Број на тотално уништените стракови од настанатиот ризик со определување дали можат да се пресадат (со или без преорување) или не можат да се пресадат зависно од временските услови, соодветноста на земјиштето, периодот во кој настанал осигурениот ризик, Комисијата одлучува и дава писмен налог во записникот за пресадување на тотално уништените стракови.

8. Број на страховите на кои лисјата се делумно оштетени од осигурениот ризик (механички оштетена).

9. Просечна загуба на лисната површина механичка оштетеност на делумно оштетени листови изразена во проценти што се утврдува врз основа на бројот на развиените листови до последниот оштетен лист.

– просечен број на потполно (тотално) оштетени листови по страк на делумно оштетените стракови;

Ако настане штета во развојот на тутуновиот страк, кога не е извршена берба на ниту еден лист и не се уништени вегетативните пупки, а загубата на лисната површина изнесува за „Прилеп“, „Јака“, „Џебел“, „Отља“ и „Вирџинија“ преку 60,0% и „Берлеј“ преку 65,0%, таквата штета се смета за тотална и тоа само за просечниот број на развиени листови до настанување на штетата.

При утврдување на загубата на лисната површина, тотално оштетен лист се смета оној лист што е механички оштетен за „Прилеп“, „Јака“, „Џебел“, „Отља“ и „Вирџинија“ преку 60,0% и „Берлеј“ преку 65,0%, како и листот чиј главен нерв е прекршен во првата третина од должината, сметајќи од местото на спојување кон врвот на листот, ако листот е во техничка зрелост, се оценува според степенот на оштетувањето и откинат лист.

10. Бројот на развиените листови се утврдува со броење на листовите оздола (од земјата) нагоре до последниот оштетен лист. Обраните листови пред настанувањето на осигурениот ризик се вклучуваат во бројот на развиените листови врз основа на лузните на стебленцето во моментот на процената на штетата.

11. Просечниот број на обрани листови до настанувањето на осигурениот ризик.

Ако при процената се утврди дека пред настанувањето на осигурениот случај извесен број листови од една или повеќе инсерции бил технички зрел и ако таквите листови, од кои било причини, не се обрани, тие при утврдување на просечниот број на обрани листови се сметаат како обрани листови.

12. Бројот на уништените или оштетени стракови од град и оштетени од ризиците што не се опфатени со осигурувањето, на пример: растителни болести (мозаик, жабино око, пламеница на тутунот, вироза и др.); од штетници (трипси, скакулци, сив црв и др.): од механички оштетувања (ветер, чакал и др.).

Кај делумните штети степенот на деградација на квалитетот на тутуновиот лист од горенаведените мани и оштетувања се изразува во степени, и тоа:

I СТЕПЕН – Незначителни оштетувања што се занемаруваат при процената.

II СТЕПЕН – Средни оштетувања што опфаќаат третина од лисната површина. Во записникот за процена се впишува кои мани и оштетувања со назначување за „средни оштетувања на лисјата“.

III СТЕПЕН – Јаки оштетувања што опфаќаат преку третина лисна површина. Но, најмногу две третини лисна површина. Во записникот за процена се впишува кои се маните и кои оштетувања со назнака „јако оштетување“.

IV СТЕПЕН – Јаки оштетувања што ја опфаќаат целата лисна површина. Ваквите лисја со процена се сметаат неоштетени. Во записникот за процена се впишува кои се маните и оштетувањата со назнака: „лисјата немаат употребна вредност“.

V СТЕПЕН – 1 – Јако оштетување на лисната површина кај ситнолисните и крупнолисните тутуни предизвикани со дејствата на градот придружени со луња, ветер, што се движат од 35,1% до 60%, односно 65% и овие оштетувања така се искажуваат во записникот за процена.

2 – Ако кај оштетувањата од точка 1 интензитетот на оштетување од ветер од луња е поголем од интензитетот на оштетувањата од град, таквите оштетувања се искажуваат во записникот за процена: „луња со град“.

3 – При процена на штета, утврдениот степен на оштетување од ризиците од точка 12 од овие посебни услови, задолжително се внесува во записникот за процена на штета.

Во сите наброени случаи, ако тутуновиот лист не е механички оштетен од град, туку од други причинители кои не се опфатени со осигурување, при процена се сметаат како здрави лисја. Ако тутуновиот лист делумно е оштетен од град, а делумно од спомнатите причинители се утврдува

процентот на оштетување од град, со тоа што во записникот се утврдува видот на другите оштетувања и тоа се изразува во степени.

Ако пресадениот тутун не успее при околностите на кои осигуреникот не можел да влијае, осигуреникот е должен да го пријави тоа на осигурителот најдоцна до 20 јули. По ваквата пријава се врши преглед на состојбата на пресадените стракови на самото место.

Б. КАЈ ШТЕТИТЕ ОД ПОЖАР

Во записникот за процена на штети се внесуваат следните податоци:

1. Дата и причина на пожарот.
2. Презиме и име на производителот на тутун и број на договорот за садење тутун склучен со работната организација за откуп на тутун.
3. Сорта – тип на тутунот.
4. Опис на состојбата на тутунот пред пожарот.
5. Местото каде што бил сместен тутунот.
6. Количеството на тутунот со кое производителот е задолжен кај организацијата за откуп.
7. Количеството на евентуалниот спасен тутун во оштетена состојба и процентот на намалената вредност на спасениот тутун.
8. Количеството на изгорениот тутун.

Ако тутуновиот лист не биде предаден на договарачот на производството на соодветната берба во срок од десет дена по завршувањето на откупот на тоа место, обврската на осигурителот за надоместок на штета престанува по истекот на десеттиот ден во 00:00 часот од денот кога откупот по договор со договарачот на производството е завршен на тоа место, па штетите од пожар не се надоместуваат по тоа.

В. ВЕШТАЧЕЊЕ

1. Се спроведува во смисла на одредбите од член 24 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.
2. Во вештачењето учествува вешто лице на осигуреникот, осигурителот и претседател на Комисијата за вештачење, кој го избираат членовите на Комисијата.

ПРЕСМЕТКА НА ШТЕТАТА

Член 7

(1) Пресметка на штетата се врши врз основа на податоците од записникот за процена на штети и таблицата за вредносни коефициенти зависно од: просечниот принос, грам по еден страк тутун, цена на тутунот по еден килограм по типови тутун, односно договорени во полисата.

(2) Таблиците за вредносни коефициенти се изработуваат за секој тип – за секоја сорта тутун врз база на реалниот успех на инсерцијата по мерилата за класификација на тутунот, врз основа на

просекот на реалните класи остварени во откуп на тутунот од соодветната година, за потесните и пошироките производни подрачја, како и врз основа на следните елементи:

1. Број на инсерции на тутунот на страк;
2. Просечниот број листови по страк зависно од типот сорта на тутунот;
3. Тежинското учество на инсерцијата во 100 г тутун (или вкупната тежина на стракот).

(3) Пресметката на штетата се врши зависно од видот на оштетување, и тоа:

А. КАЈ ТОТАЛНИТЕ ШТЕТИ

(1) Кога на местото на уништените стракови е можно да се изврши повторно расадување на тутовите стракови, пресметката се врши и штетата се исплатува во висина на направените трошоци за повторно расадување (вредност на расадот, трошоците за расадување, трошоците за орање со бранење, маркирање, полевање и прво, односно второ прашање, доколку било извршено), а според месните цени во местото на настанување на штетата или од надлежниот институт за тутун.

Трошоците за повторно расадување се надоместуваат најмногу до 20% од вредноста на уништените стракови.

Доколку пресадените тутовни стракови не успеале, на осигуреникот му се надоместува разликата помеѓу исплатениот надоместок за направените трошоци за пресадување и висината на надоместокот за тотални штети, а со потврда од Комисијата, што претходно утврдила дека пресадениот тутун не успеал (член 6).

(2) Кога на местото на уништените стракови не може да се изврши пресадување поради немање на тутов расад или поради неповолни временски услови, како и кога тутовите стракови се уништени по повторното расадување, а пред настанувањето на осигурениот ризик, нема берено тутун, надоместокот се пресметува од вредноста на уништените стракови, со тоа што се одбива на име на извршени работи, и тоа: за ориенталски и полуориенталски типови тутун 50% за крупнолисни тутуни што се откупуваат во зелена состојба 35%, за крупнолисни тутуни што се откупуваат во сува состојба 63%.

(3) Кога тутовите стракови се уништени, а пред настанувањето на осигурениот ризик е извршено берење на извесен број листови, од реалната вредност на уништените стракови се одбива вредноста на обраните здрави листови, според таблицата за соодветниот тип, соодветната сорта тутун.

Од така добиената разлика се одбива на име неизвршени работи, и тоа: за ориенталски и полуориенталски типови тутун 50%, за крупнолисни тутуни што се откупуваат во зелена состојба 35%, за крупнолисни тутуни што се откупуваат во сува состојба 63%.

(4) Оштетувањата на тутовите листови за типовите тутун „Прилеп“, „Јака“, „Џебел“, „Отља“ и „Вирџинија“ преку 60% и за „Берлеј“ преку 65,0%, во случаите кога не е уништена вегетативната пупка, а пред настанувањето на осигурениот ризик, нема берено тутун, таквата штета се пресметува како тотална штета, така што за бројот на тотално уништените листови се наоѓа вредност со примена на вредносниот коефициент за здрави листови, па од оваа вредност се одбива на име на извршени работи, и тоа: за ориенталски и полуориенталски типови тутун 50%, за крупнолисни тутуни што се откупуваат во зелена состојба 35%, за крупнолисни тутуни што се откупуваат во сува состојба 63%.

(5) Кога бројот на уништените стракови од ризиците опфатени со осигурување, доколку не е договорено поинаку, изнесува 5% и помалку од вкупниот број здрави стракови на соодветната парцела, штетата не се надоместува, доколку не се наведе поинаку во полисата.

Б. КАЈ ДЕЛУМНИ ШТЕТИ

(1) Кога загубата на лисната површина, доколку не е договорено поинаку, изнесува 5,1% до 60% за типовите тутун „Прилеп“, „Јака“, „Џебел“, „Отља“ и „Вирџинија“ и 5,1% до 65% за тип тутун „Берлеј“ се надоместува загуба во квалитет и квантитет, и тоа:

– од класата во која лисјата од соодветната инсерција се класираат според мерилата за откуп на суров тутун во лист според процентот на механичка оштетеност од остварениот ризик, па до горната граница на класата во која лисјата од соодветната инсерција би биле класирани да не биле оштетени.

Загубата во квалитетот и квантитетот се изразува во коефициенти, зависно од просечниот број на утврдените листови на стракот по сорти/типови тутун и процент на механичко оштетување на тутовите лисја, а според изработените таблици.

(2) Пресметката на делумните штети се врши според таблиците на вредносни коефициенти, земајќи ги предвид и следните елементи:

1. Број на механички оштетени стракови.
2. Просечниот процент на механички оштетени лисја.
3. Просечниот принос по еден страк.
4. Просечниот број на обрани листови пред настанување на осигурениот случај/ризик.
5. Просечната цена на 1 кг тутун, за соодветната година за соодветната сорта – соодветниот тип тутун.
6. Просечниот број на оштетени листови при настанувањето на осигурениот ризик.

(3) Оштетувањата што настанале на развиените листови, на утврден број стракови, каде што не е извршено ниту едно берење до настанувањето на штетата, за типовите тутун „Прилеп“, „Јака“, „Џебел“, „Отља“ и „Вирџинија“ над 60,0% и за „Берлеј“ над 65,0% се сметаат за тотални оштетувања, а надоместокот се пресметува како и во случајот под А точка 2 од овие посебни услови.

(4) Кај оштетувањата на тутовите лисја што настануваат по берба на одредени инсерции надоместокот се пресметува на тој начин што од износот на штетата се одбива вредноста на обраните лисја од групацијата од која се зема вредносниот коефициент, а разликата се исплатува на име отштета.

(5) Ако во текот на вегетацијата се повторат оштетувањата два или повеќе пати на едно исто тутуниште, а пред второто или третото оштетување не е обран ниту еден тутов лист, надоместокот се пресметува според последната процена.

(6) Ако пред второто, односно третото оштетување е обран извесен број листови, тогаш за обраните оштетени лисја надоместокот се пресметува според првата процена, а за другите лисја според последната процена, со тоа што:

1. Во првиот случај, ако пред првиот град се обрани здрави лисја се одбива вредноста на тие здрави лисја, а потоа се врши пресметка за бројот на делумно оштетените лисја од првиот град според утврдениот процент на оштетување.

2. Во вториот случај, се одбива вредноста на здравите лисја пред настанатата штета, како оштетени лисја од првата процена, така што пресметката на оштетата се врши на бројот на необраните оштетени лисја од втората процена.

3. Во третиот случај, се одбива збирниот здрав лист пред првото оштетување, потоа оштетеноста од првата процена и оштетениот лист од втората процена, но обрани пред третото оштетување и пресметката се извршува според број на обраните листови, според утврденото оштетување кај третата процена.

Во сите три случаи на пресметување се применуваат коефициентите од групацијата за која ѝ припаѓа процентот на оштетување, без оглед дали се работи за здрави или за оштетени лисја.

(7) Ако пред второто или третото оштетување биле обрани здрави лисја како пред првото, така и пред второто, односно третото оштетување, пресметката се врши така што за бројот на оштетените лисја се пресметува надоместок, а кај следната пресметка се занемаруваат претходно обраните оштетени лисја, бидејќи за нив е извршена пресметка во првата постапка. Од вкупниот износ се одбиваат сите обрани лисја пред второто, односно третото оштетување. И во овој случај кај пресметката се применуваат вредносни коефициенти за групацијата на која припаѓа процентот на оштетување.

(8) Сите механички оштетувања на туруновиот лист до 5% не се надоместуваат, доколку не се наведе поинаку во полисата.

(9) Кога со процената е утврдено дека бројот на развиените лисја е поголем од просечниот број од таблицата за соодветниот тип – соодветната сорта тутун, пресметката се врши според последниот вредносен коефициент од таблицата за соодветната групација на оштетување.

(10) Ако во записникот за процена се констатира деградација на квалитетот на туруновиот лист поради опасностите што не се опфатени со осигурување, кај пресметката на штетите од износот на штетата се одбива:

1. За деградацијата означена во степен II – се одбива 10%;
2. За деградацијата означена во степен III – се одбива 20%;
3. За деградацијата означена во степен IV за вака оштетен лист не припаѓа оштета;
4. За деградацијата означена во степен V/1 – се одбива, и тоа:

а) кај ситнолисните тутуни 5% кај оштетувањата од 35,1 до 40% и 15% кај оштетувањата од 40,1 до 60%;

б) кај крупнолисните тутуни: 10% кај оштетувањата од 35,1 до 45% и 20% кај оштетувањата од 45,1 до 60%, односно 45,1 до 65%.

5. За деградацијата означена во степенот B/2 се одбива 50%.

Б. КАЈ ШТЕТИТЕ ОД ПОЖАР

(1) Тоталните штети се пресметуваат на тој начин што изгореното количество тутун се множи со договорената цена ден/kg тутун во полисата.

Од така добиениот износ се одбиваат трошоците за неизвршени работи, и тоа:

1. Ако тутунот изгорел на нива 50%;
2. Ако тутунот изгорел во низи 20%;
3. Ако тутунот изгорел во бали и кошници 5%.

(2) Делумните штети се пресметуваат на тој начин што сумата на осигурување на делумно оштетеното количество тутун се множи со процентот на оштетување.

ИСПЛАТА НА ШТЕТАТА

Член 8

(1) Исплатата на штетите ќе се врши врз основа на документ (пресметка) за предадено целокупно количество тутун во откуп од страна на производителот (осигуреникот) за исплатена вредност на откупениот тутун и задржана премија за осигурување од страна на организацијата за откуп и обработка на тутун, најдоцна 30 дена по извршената исплата на откупениот тутун и уплатата на премијата кај осигурителот.

(2) Ако осигуреникот при откупот на тутунот не го донесе сето количество тутун со кое е задолжен, штетата ќе се пресметува во пропорција (сразмер) помеѓу вкупното продадено и задолженото количество тутун. Откупувачот е должен пред исплатата на оштетата на осигурителот да му достави список на оние производители на тутун што не го предале целиот произведен тутун по задолжување, туку делумно го отуѓиле.

Ако при откуп производителот воопшто не предаде никакво количество тутун, штетата не му се надоместува.

ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Член 9

(1) Осигурителот и осигуреникот имаат право да вршат проверка на извршените процени или според состојбата на тутуништето или според податоците од книгите и да побараат исправка на процената.

(2) Осигурителот ја врши проверката во спогодба со осигуреникот, односно со неговиот полномошник или претставник на органот или организацијата со која е склучен договорот за производство на тутун.

Ако во тој случај не се постигне согласност, ќе се пристапи кон вештачење во смисла на член 24 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ВАЖНОСТ НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 10

(1) На осигурувањата склучени по овие посебни услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат Општите услови за осигурување посеви и плодови.

II. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ ОД ЛУЊА ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се посеви и плодови што се осигуруваат по Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со оштетување или уништување на осигурените посеви и плодови од луња.

Под луња се смета движење на воздушна маса, односно ветер со јачина од 17,2 м/с и повеќе (доказ од УХМР).

(2) Настанување на ризикот од луња се докажува со извештај на хидрометеоролошката служба за јачина на ветерот или податоците од метеоролошките инструменти инсталирани во осигурениот објект.

Ако хидрометеоролошката служба не располага со податоци за јачината на ветерот за подрачјето каде што е пријавена штетата или нема инсталирани метеоролошки инструменти во осигурениот објект остварувањето на ризикот од луња се утврдува според директните механички оштетувања, како што се: прекршување, кршење, корнење, откинување и сл.

(3) Осигурителот нема обврска да плати надоместок од осигурување штети што ќе настанат од ветер со помала јачина или топли струења на воздухот за време на летото како: истресување на зрната поради презреаност, попречување на цутењето и оплодувањето, полегнување поради бујноста на посевот, преголема влага или габични заболувања.

УСЛОВИ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 3

(1) Осигурувањето од луња е условено со склучување на осигурување од основните ризици по општите услови за осигурување посеви и плодови, со исклучок ако осигурениот посев, односно насад е заштитен со противградобијна мрежа (плетена).

(2) Осигурувањето од луња да се склучи до 15 мај секоја година.

(3) Склучувањето на осигурувањето од луња осигурителот може да го услови со претходниот преглед на посевите и плодовите за кои се бара осигурување од луња.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 4

На осигурувањата склучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

III. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ ОД ПОПЛАВА

ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се посевите и плодовите што се осигуруваат по Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со оштетување или уништување на осигурените посеви и плодови од поплава.

Под поплава се подразбира стихийно неочекувано поплавување на теренот при порој, излевање на реките од речното корито, канали и провалување на одбранбени насипи и брани.

(2) Осигурителот нема обврска да плати надоместок од осигурување за штети што ќе настанат:

- од други прекумерни води (подземни води, продолжени дождови, протечување на насипи),
- поради нефункционирање на каналите за наводнување,
- поради неисчистени канали за наводнување,
- поради намерно уривање на каналите и насипите,
- извршување наредби на надлежниот орган издадени по повод одредени ситуации во врска со состојбата на водата, освен ако наредбата е издадена во согласност на осигурителот со цел спречување на понатамошно поплавување и зголемување на штетата на осигурените посеви и плодови.

(3) Посевите и плодовите на мочурливи земјишта, земјишта помеѓу реки и насипи, како и земјишта што се незаштитени, односно немаат одбранбени насипи, а редовно се поплавувани, не можат да бидат предмет на осигурување.

УСЛОВИ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 3

(1) Осигурувањето од поплава може да се склучи до почетокот на сеењето или садењето, а за долгогодишни насади и повеќегодишни култури од први март секоја година, доколку во време на поднесување на понудата за осигурување не постои непосредна опасност од поплава.

(2) Осигурувањето од поплава е условено со склучување на осигурување од основните ризици на општите услови за осигурување посеви и плодови, со исклучок ако осигурениот посев или насад е заштитен со против градобијна мрежа (плетена).

(3) Осигуреникот е должен да ги осигури сите површини под посеви и плодови од исти вид.

НАМАЛУВАЊЕ И ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА СУМАТА НА ОСИГУРУВАЊЕ И ПРЕМИЈАТА

Член 4

(1) Намалување или зголемување на сумата на осигурување осигуреникот може да бара во рок од три дена од денот на склучувањето на осигурувањето и ако во тој период не настанал осигурен случај, односно ако во меѓувреме не настанал осигурен случај и ако не постои непосредна опасност од поплава.

(2) Осигурителот може да услови зголемување или намалување на сумата на осигурување со претходен преглед на осигурените посеви и плодови, со тоа што обврската на осигурителот за промена на сумата на осигурување стапува на сила во 24 часот на денот кога е потпишана писмената спогодба за зголемување или за намалување на сумата на осигурување.

ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 5

(1) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување за штети од поплава почнува:

1. кај посевите што се произведуваат со семе, од моментот на завршеното сеење, а за посевите што се произведуваат со садење, од засадувањето, односно расадувањето;

2. кај другите посеви според одредбите од член 5 на општите услови за осигурување посеви и плодови.

(2) Обврската на осигурителот за надоместок од осигурување за штети од поплави престанува според одредбите на член 5 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ОБВРСКА НА ОСИГУРЕНИКОТ ПРЕД И ПО НАСТАНУВАЊЕ НА ОСИГУРЕН СЛУЧАЈ

Член 6

(1) Осигуреникот е должен во текот на траење на осигурувањето, а особено кога е извесно дека ќе настане поплава, да ги преземе потребните мерки за да се спречи остварувањето на осигурениот случај (подигање, односно зацврстување на насипите, одржување на функционалноста на системот за одводнување, одржување на црпните станици и др.).

(2) Кога ќе настане осигурен случај, осигуреникот е должен да преземе соодветни мерки за спречување на зголемување на штетата (исфрлање на преостанатата вода, копање, разбивање на коритата и др.).

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 7

(1) На осигурувањата, склучени по овие услови, доколку не се во спротивност на нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

IV. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ ВО ОРАНЖЕРИИ И ПЛАСТЕНИЦИ

ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се посеви и плодови што се осигуруваат по Општите услови за осигурување посеви и плодови, а се одгледуваат во оранжерији и пластеници, доколку овие објекти ги исполнуваат следните услови:

1. да имаат инсталирани термографи во секоја единица поголема од 0,20 ха;
2. пластичната фолија на пластениците да не е постара од една година (при склучувањето на осигурувањето да се приложи соодветен доказ за периодот на поставувањето на пластичната фолија).

(2) Осигурувањето заклучено во смисла на овие услови се однесува и на собраните плодови што се наоѓаат во оранжерији/пластеници за време на бербата, па до истекот на 24 часа.

(3) Оранжериите, пластениците, инсталациите и приборот во нив, саксиите и земјата не се опфатени со ова осигурување.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризичи)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со оштетување или уништување на осигурените посеви и плодови од следните опасности:

1. мраз, односно измрзнување што ќе настане како последица на оштетување или уништување на оранжериите, односно пластениците, поради град, пожар, гром, луња, натрупување, односно насобирање снег, мраз, град и вода на стаклото, односно пластеникот, лизгање или одронување на земјиштето, земјотрес, снежна лавина, поплава, удар на сопствено моторно возило или работна машина;

2. мраз, односно измрзнување што настанува како последица на застој во довод на електрична енергија или гас поради ненадејно расипување или оштетување на електрична или гасоводна инсталација и уредите што се сопственост на осигуреникот.

(2) Доколку се договори и се плати соодветна премија, осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување и за штети што ќе настанат како механичко оштетување на културите од ризикот од град, пожар, гром и луња – директно или индиректно (паѓање на конструкцијата или делови на конструкцијата).

(3) Осигурителот нема обврска да плати надоместок за штети настанати од:

1. мраз, односно измрзнување што настанува како последица на недостиг на гориво за загревање, редукции на потрошувачка на електрична енергија или гас, расипување или оштетување на електричната или гасоводната инсталација и уредите што не се сопственост на осигуреникот;
2. поради попречување на оплодување, односно незаметнување плодови;
3. други опасности што не се наведени во став (1) на овој член.

ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКАТА НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 3

(1) Обврската на осигурителот за надоместок од осигурување почнува според одредбите на член 5 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

(2) Обврската на осигурителот за надоместок од осигурувањето престанува по завршување на бербата, односно вадење на осигурените посеви и плодови, но најдоцна по истекот на една година од склучување на осигурувањето.

(3) Обврските на осигурителот за надоместок од осигурување посеви и плодови во оранжериите, односно пластениците што немаат систем за загревање не може да почне пред 15 март ниту да трае по 31 октомври во тековната година.

ОБВРСКА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА СИТЕ ПОВРШНИ ПОД ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ ОД ИСТ ВИД

Член 4

(1) Осигуреникот има обврска да ги осигури сите површини под посеви и плодови што се одгледуваат во оранжерији, односно пластеници, вклучувајќи ги сите единици на оранжериите и сите рокови на сееење, односно садење.

РЕВИЗИЈА НА РИЗИКОТ

Член 5

(1) Осигурителот има право пред заклучувањето и во текот на траењето на осигурувањето да врши преглед на посевите и плодовите, како и објектите во кои се одгледуваат посевите и плодовите, поради утврдување на состојбата во врска со обврските што произлегуваат од договорот за осигурување.

ОБВРСКА НА ОСИГУРЕНИКОТ

Член 6

(1) Осигуреникот е обврзан да:

1. редовно да ги следи податоците за производниот процес за посевите и плодовите што се одгледуваат во оранжериите, односно пластениците;
2. на осигурителот веднаш да му се пријави секое оштетување, односно расипување на конструкцијата на стаклените, односно пластичните површини, на постројките и инсталацијата, како други настани за кои може да се претпостави дека би можеле да предизвикаат или веќе предизвикале

остварување на некој од ризиците опфатени со осигурување, во спротивен случај осигурителот не ја прифаќа обврската за надоместок на штета;

3. постојано држење резерви на материјали потребни за покривање на количеството што изнесува 5% од вкупната заштитна површина на оранжериите, односно пластениците;

4. да ги преземе сите потребни мерки да се спречи настанување на осигурениот случај врз основа на член 7 од Општите услови за осигурување посеви и плодови (отстранување на насобраниот снег, мраз, вода и др.).

УТВРДУВАЊЕ НА ОСТВАРЕНИОТ РИЗИК

Член 7

(1) Остварувањето на ризикот на луња (брзина на ветер поголема од 17,2 м/сек.) се утврдува врз основа на извештаи на хидрометеоролошката служба и врз основа на карактерот на оштетување на осигурените билки и на објектите.

(2) Остварувањето на другите ризици опфатени со осигурување се утврдува врз основа на карактерот на оштетувањето на осигурените билки на објектите.

(3) Остварувањето на ризиците опфатени со осигурување се утврдува со увидот во евиденцијата што ја води осигуреникот.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 8

(1) На осигурувањата заклучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

V. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ОВОШНИ СТЕБЛА И ЛОЗОВИ ПЕНУШКИ – НАСАДИ ВО РОД ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се овошни насади (овоштарници) и лозја во род.

Осигурено е кај овошјата, стеблата, а кај лозјата – пенушките.

Потпорите, односно арматурата (бетонски и дрвени столбови, жица и др.) не се осигурени по овие услови.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со уништување на стеблата и пенушките од: град, пожар, гром, луња, одронување и лизгање на земјиштето, освен ако во време на склучување на осигурувањето земјиштето веќе почнало да се одронува или да се лизга.

(2) Осигурителот нема обврска да ги надоместува трошоците за санирање на земјиштето што се одронува или се лизга.

(3) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување само за потполно уништени стебла, односно пенушки.

СУМА НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 3

(1) Стеблата и пенушките се осигуруваат до висина на вистинската вредност на насадот (сума на осигурување, согласно видот, бројот и просечниот принос), а најмногу до неотпишаната книговодствена вредност.

(2) Сумата на осигурување се утврдува посебно за секоја година на траење на осигурувањето. Сумата на осигурување се утврдува по едно стебло или по една пенушка, како и за вкупниот број стебла и пенушки.

(3) При утврдување на сумата на осигурување исклучени се трошоците на освојување, односно оспособување на земјиштето за подигнување насади (мелиорации, спречување ерозија и др.), како и трошоците што опаѓаат на потпората, односно арматурата.

ПОЧЕТОКОТ И ПРЕСТАНОКОТ НА ОБВРСКИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 4

(1) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување почнува по истекот на 24 часа од денот што во полисата за осигурување е означен како почеток на осигурување, доколку се исполнети условите од член 5 став (1), (2) и (3) од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

(2) Обврската на осигурителот за надоместок од осигурување престанува по истекот на една година од склучување на осигурувањето.

УТВРДУВАЊЕ И ПРОЦЕНА НА ШТЕТА И НАДОМЕСТОК ОД ОСИГУРУВАЊЕ

Член 5

(1) Настанатите штети се утврдуваат, односно проценуваат во соодветните агротехнички рокови, но најдоцна до почетокот на следната вегетација.

(2) Со процена на штетите се утврдуваат бројот на потполно уништени стебла, односно пенушки на осигурениот насад, односно парцела. Потполно уништени стебла, односно пенушки, се сметаат оние стебла, односно пенушки, што се исушиле или станале неспособни за понатамошна вегетација и производство.

Ако од вкупниот број стебла или пенушки 60% и повеќе е потполно уништено, тогаш се смета дека настанала потполна (тотална) штета на целиот насад, односно парцела.

(3) Надоместокот од осигурување се утврдува во висина на вистинската, односно неотпишаната книговодствена вредност на насадот, а најмногу до сумата на осигурување, и тоа:

1. ако само одделни стебла или пенушки се потполно уништени, а нивниот број не преминува 50% од вкупниот број стебла, односно пенушки на осигурениот насад, односно парцела – според вредноста на уништениот број стебла, односно пенушки;

2. ако настанала потполна (тотална) штета на целиот насад, односно парцела, според вредноста на вкупниот број стебла или пенушки на целиот осигурен насад, односно парцела.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 6

(1) На осигурувањата склучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат Општите услови за осигурување посеви и плодови.

VI. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ОВОШНИ СТЕБЛА И ЛОЗОВИ ПЕНУШКИ НА МЛАДИ НАСАДИ ДО ПРОРОДУВАЊЕ

ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се млади овошни насади (овоштарници) и винови лози (лозја) од засадувањето до прородување, односно до преведување во основно средство.

Осигурено е кај овошјето – стеблото, а кај виновата лоза – пенушките.

Потпорите, односно арматурата (бетонски и дрвени столбови, жица и др.) не се осигурени по овие услови.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со оштетување или уништување на стеблата и пенушките од град, пожар, гром, луња, снежна лавина, поплава, одронување и лизгање на земјиштето, освен ако во време на склучување на осигурувањето земјиштето веќе почнало да се одронува или да се лизга.

(2) Осигурителот нема обврска да ги надомести трошоците за санирање на земјиштето што се одронува или се лизга.

(3) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување само за потполно уништени стебла, односно пенушки. За оштетените стебла, односно пенушки осигурителот плаќа надоместок во висина на вонредните трошоци за спасување.

СУМА НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 3

(1) Стеблата и пенушките се осигуруваат до висина на трошоците потребни за подигнување и нега на насадите (сума на осигурување).

(2) Сумата на осигурување се утврдува посебно за секоја година на траење на осигурувањето, односно подигнување на насадите.

Сумата на осигурување се утврдува врз основа на вкупните трошоци (вложувања) со тоа што се собираат трошоците остварени во претходните години, сметајќи од првата година, на подигнување на насадот и на нив се додаваат планираните трошоци за тековната година.

Сумата на осигурување се утврдува по едно стебло или по една пенушка, како и за вкупниот број стебла и пенушки.

(3) При утврдувањето на сумата на осигурување се исклучуваат трошоците за освојување, односно оспособување на земјиштето за подигнување насади (мелиорација, спречување ерозија и др.), како и трошоците што отпаѓаат на потпорите, односно арматурата.

ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКАТА НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 4

(1) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување почнува по 24 часот од денот што во полисата за осигурување е означен како почеток на осигурувањето, доколку се исполнети условите од член 5 став (1) и (2) од Општите услови за осигурување посеви и плодови и доколку до тој момент е извршено засадувањето.

(2) Обврската на осигурителот за надоместок од осигурување престанува по истекот на една година од склучувањето на осигурувањето, а во годината на преведување на насадот во основно средство во 24 часот на денот на почнување на цветањето.

УТВРДУВАЊЕ И ПРОЦЕНА НА ШТЕТА И НАДОМЕСТОК ОД ОСИГУРУВАЊЕ

Член 5

(1) Настанатите штети се утврдуваат, односно проценуваат во соодветните агротехнички рокови, но најдоцна до почетокот на следната вегетација.

(2) Со процената на штетата се утврдува бројот на потполно уништени стебла, односно пенушки на осигурениот насад, односно парцела, како и бројот на оштетените стебла, односно пенушки и степенот на нивното оштетување.

(3) Потполно уништени стебла или пенушки се сметаат оние стебла, односно пенушки, што се исушиле или станале неспособни за понатамошна вегетација и производство.

Ако од вкупниот број стебла или пенушки потполно се уништени:

- во првата година на вегетација 60%;
- во втората година на вегетација 50%;
- во подоцнежните години на вегетација 40%;

тогаш се смета дека настанала потполна (тотална) штета на целиот насад, односно парцела.

Тоталната штета се пресметува така што од сумата на осигурување се намалува вредноста на собраните и продадените плодови.

(4) Делумна штета се смета онаа штета кај која стеблата на овошјата, односно лозовите пенушки се оштетени, но останале способни за понатамошна вегетација и производство.

(5) Висината на надоместок од осигурување се утврдува:

1. ако настанала потполна (тотална) штета на целиот насад, односно парцела во висина на трошоците за подигнување и нега на насадот што се остварени до моментот на настанување на

штетата, но најмногу до сумата на осигурување, намалена за собраните и продадените плодови или спасените плодови;

2. ако штетата е делумна – во висина на вонредните трошоци потребни за спасување на оштетениот насад (дополнително прскање, режење и др.), што помеѓу осигуреникот и осигурителот ќе бидат договорени и остварени од настанување на осигурениот случај до почетокот на вегетацијата во следната година. Овие трошоци се надоместуваат најмногу до 25% од сумата на осигурување;

3. ако покрај делумното оштетување на стеблата или пенушките има и потполно уништени, делумната штета се пресметува во смисла на точка 2, а тоталната во смисла на точка 1 од овој член, со тоа што пресметката се врши по едно стебло или по една пенушка.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ И НАДОМЕСТОК ОД ОСИГУРУВАЊЕ

Член 6

На осигурувањата склучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

VII. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ТРПЕЗНОТО ГРОЗЈЕ ОД ГУБЕЊЕ КОЛИЧЕСТВО ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурено е трпезно грозје во интензивни насади.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество на приносите од град.

(2) Осигурителот нема обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество на приносот од елементарни и други причини што не се наведени во став (1) од овој член.

УСЛОВИ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 3

(1) Осигурувањето на трпезно грозје од губење количество може да се склучи, под услов со осигурувањето да се опфатени сите површини под трпезно грозје на еден осигуреник.

ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 4

(1) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење квалитет почнува по истекот на 24 часа од денот што во полисата за осигурување е означен како почеток на осигурувањето, но не пред почетокот на формирање зрна на гроздот, а за штети предизвикани со губење количество според одредбите на член 5 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

(2) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување престанува кога асталското грозје од иста сорта ќе биде обрано во агротехничкиот рок.

КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 5

(1) Во случај на настанување на осигурени опасности, трпезното грозје, во смисла на овие услови, се распоредува во следните класи.

I КЛАСА НА КВАЛИТЕТ

Во оваа класа се распределуваат неоштетените гроздови од град, како и гроздовите што се малку површински оштетени, а такво оштетување има на помалку од 20% од зрната.

II КЛАСА НА КВАЛИТЕТ

Во оваа класа се распределуваат гроздовите на кои има скинати зрна или дел од гроздот, како и гроздови што се само површински оштетени, а такви оштетувања има на повеќе од 20% зрна.

(2) Гроздовите оштетени со дејство на неосигурените ризици, како и разрегчените гроздови, се сметаат, во смисла на овие услови, како гроздови од I класа на квалитет.

УТВРДУВАЊЕ И ПРОЦЕНА НА ШТЕТА И НАДОМЕСТОК ОД ОСИГУРУВАЊЕ

Член 6

(1) При процена на штетата се утврдува:

1. колкав е процентот на потполно уништени, односно откинати зрна и гроздови, т.е. колкава е штетата од губење количество;

2. за другиот принос се утврдува штета на губење квалитет. За делот од приносот што е декласиран од I во II класа на квалитет, осигурителот плаќа надоместок од осигурување во висина 50% од осигурената сума;

3. збирот на процентите од точка 1 и 2 претставува вкупен процент за надоместок од основата на сумата на осигурување.

(2) Надоместок од осигурување за потполни штети се утврдува така што од сумата на осигурување се намалува износот на спасените и продадените плодови, во смисла на став (3) и (5) член 25 од Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 7

(1) На осигурувањата склучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

VIII. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПЛОДОВИ ОД ОВОШЈЕ ОД ГУБЕЊЕ КОЛИЧЕСТВО И КВАЛИТЕТ

ПРЕДМЕТ НА ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

(1) Осигурени се плодови од јаболка, круши, праски, кајсии, сливи и вишни.

ОСИГУРЕНИ ОПАСНОСТИ (ризици)

Член 2

(1) Осигурителот има обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество и квалитет на приносот од град.

(2) Осигурителот нема обврска да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество и квалитет на приносот од елементарни и други причини што не се наведени во став (1) од овој член.

ПОЧЕТОК И ПРЕСТАНОК НА ОБВРСКАТА НА ОСИГУРИТЕЛОТ

Член 3

(1) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество и квалитет почнува по истекот на 24 часа од денот што во полисата за осигурување е означен како почеток на осигурувањето, односно според одредбите од член 5 на Општите услови за осигурување посеви и плодови.

(2) Обврската на осигурителот да плати надоместок од осигурување за штети предизвикани со губење количество и квалитет престанува кога овошјето од ист вид ќе биде обрано во агротехничкиот рок.

КЛАСИ НА ОШТЕТУВАЊА

Член 4

(1) Во случај на настанување на осигурена опасност, плодовите, во смисла на овие услови, се распоредуваат во следните класи на оштетување.

1. ЈАБОЛКА И КРУШИ

I КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат неоштетените плодови од град, како и плодовите што се површински оштетени, а оштетувањето не изнесува повеќе од еден квадратен сантиметар од површината на плодот.

II КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат оштетени плодови од град што можат да бидат површински оштетувања со формирано плуткаво ткиво под оштетувањето, како и длабински оштетувања настанати во раната фаза на развојот и кои се калусирале. Вкупните оштетувања не можат да изнесуваат повеќе од 2,5 квадратни сантиметри од површината на плодот.

III КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат сите други плодови што се оштетени од град, но уште се употребливи (за индустриска преработка).

2. ПРАСКИ

I КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат неоштетените плодови од град, како и плодовите што се само малку површински оштетени, а оштетувањето не изнесува повеќе од еден квадратен сантиметар од површината на плодот.

II КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат сите други плодови што се оштетени од град, но уште се употребливи.

3. КАЈСИИ И СЛИВИ

I КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат плодови што не се оштетени од град, како и плодови што се со површински оштетувања, а оштетувањето не изнесува повеќе од 0,5 квадратни сантиметри од површината на плодот.

II КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат сите други плодови што се оштетени од град, но се употребливи за индустриска преработка.

4. ВИШНИ

I КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат плодови што не се оштетени од град, како и плодови што се со површинско оштетување што слабо се забележува.

II КЛАСА НА ОШТЕТУВАЊЕ

Во оваа класа се распределуваат сите други плодови што се оштетени од град, но се употребливи за индустриска преработка.

(2) Оштетувањата настанати од елементарни и други причини, што не се наведени во член 2 став (1) од овие услови, како и големината на плодовите, не влијае на распределбата на плодовите во класи на оштетување.

УТВРДУВАЊЕ И ПРОЦЕНА НА ШТЕТИ

Член 5

(1) Со процената на штета се утврдува:

1. колкав принос би бил остварен да не настанал осигурен случај;
2. колкав е преостанатиот принос по настанувањето на осигурениот случај;
3. колку плодови останале во I класа, а колку со влијанието на осигурениот ризик е декласирано во II, односно III класа.

(2) Доколку при процена на оштета се утврди дека осигуреникот по настанувањето на штетата вршел делумна берба, обраните плодови ќе се земат како плодови во I класа, што, пак, претставува основа за намалување од вкупно утврдената штета.

УТВРДУВАЊЕ НА НАДОМЕСТОК ОД ОСИГУРУВАЊЕ

Член 6

(1) За плодовите од јаболка и круши декласирани во II класа осигурителот плаќа надоместок во висина од 40% од осигурената сума.

(2) За плодовите од јаболка и круши декласирани во III класа осигурителот плаќа надоместок во висина 80% од осигурената сума.

(3) За плодовите од праски, кајсии, сливи и вишни декласирани во II класа на оштетување осигурителот плаќа надоместок во висина 50% од осигурената сума.

(4) Процент на надоместок од ставовите (1), (2) и (3) осигурителот плаќа за преостанатиот принос, односно за приносот што е намален за процентот на уништените плодови.

(5) Процентот на надоместок од ставовите (1), (2) и (3) и процентот на уништените плодови претставуваат вкупен надоместок од основата на осигурување.

(6) Надоместокот од осигурување за потполни штети се утврдува така што од осигурената сума се намалува износот на спасените и продадените плодови.

ПРИМЕНА НА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ПОСЕВИ И ПЛОДОВИ

Член 7

На осигурувањата склучени по овие услови, доколку не се во спротивност со нив, се применуваат и Општите услови за осигурување посеви и плодови.

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 8

Постапка по приговори

Во случај осигурителот и осигуреникот да не се согласат по однос на обемот и висината на штетата, осигуреникот има право на приговор во рок од осум дена од приемот на писменото известување од осигурителот до Второстепената комисија за решавање штети по приговор, што е должна во рок од 30 дена да одговори по приговорот.

Член 9

Постапка по жалба

Договарачот, односно осигуреникот во однос на работењето на Друштвото има право на жалба до Агенцијата за супервизија во осигурување како надлежен орган за супервизија на друштвата за осигурување.

Член 10

Решавање спорови

Евентуалните спорови што би произлегле од договорот за осигурување договорните страни ќе ги решаваат спогодбено, а доколку не дојде до спогодба, надлежен е стварно надлежниот суд според местото на склучување на договорот за осигурување.

Член 11

Обработка и заштита на личните податоци

Согласно одредбите од Законот за заштита на личните податоци ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје врши обработка (собирање, евидентирање, организирање, чување итн.) на лични податоци на физички лица-договорувачи на осигурување односно осигуреници чии лични податоци ги обработува ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје со цел исполнување на права и обврски кои произлегуваат од конкретниот закон. Личните податоци ќе се обработуваат само на начин што обезбедува соодветно ниво на безбедност на личните податоци со примена на соодветни технички или организациски мерки, со имплементиран систем за информациска сигурност заради заштита на личните податоци, согласно стратегиите и политиките на ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје. ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје во својство на контролор на личните податоци, истите ги користи совесно, законито и согласно целта за која се собрани.

Член 12

Основ и цел за обработка на лични податоци

Врз основа на член 109 од Законот за супервизија на осигурување, а во согласност со Законот за заштита на личните податоци ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје собира, обработува, чува, користи и доставува лични податоци кои се неопходни при склучување на договорите за осигурување (полиси). Контролорите може да ги обработуваат личните податоци со цел исполнување на правата што произлегуваат од договорот за осигурување, односно со цел водење на постапка за надомест на штета и воспоставување на бази на податоци за настанати штети. ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје ги обработува личните податоци само врз основа на претходна согласност од субјектот на личните податоци.

Согласноста за обработка на личните податоци може да се повлече во секое време трајно или привремено преку доставување на известување за повлекување на согласност по пошта на следната адреса: „ул.Пиринска“ бр.23, 1-1/5, 1000 Скопје“ или преку електронска адреса info@grawe.mk.

Член 13

Пренос на личните податоци

ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје е дел од Групацијата Grawe. Личните податоци на субјектите на лични податоци се пренесуваат во рамките на Групацијата, односно во матичното друштвото Grazer Wechselseitige Versicherung Aktiengesellschaft. При вршење на преносот на личните податоци се обезбедува високо ниво на технички и организациски мерки за обезбедување на тајност и заштита на личните податоци.

Член 14

Обработка на лични податоци за цели на директен маркетинг

Личните податоци со исклучок на податоците за здравствена состојба, ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје ги обработува за цели на директен маркетинг само врз основа на дадена согласност за обработка на лични податоци за цели на директен маркетинг кои ги врши за себе или поврзаните друштва во земјата или во странство.

Член 15

Права на субјектите на личните податоци

Во врска со сите прашања поврзани со обработка на лични податоци, за остварување на правата кои произлегуваат од Законот за заштита на личните податоци субјектите на лични податоци доставуваат барање на адреса на Граве Осигурување Неживот АД Ул.Пиринска 23,1-1/5 Скопје со назнака за Офицер за заштита на лични податоци.

Член 16

Рокови на чување на лични податоци

Личните податоци, ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје ги чува во рок до 10 години по истекот на договорот за осигурување или во случај на настанување на штета, 10 години по затворањето на случајот на настанување на штетата, согласно член 109 став 8 од Законот за супервизија на осигурување.

По истекот на роковите од став 1 на овој член личните податоци ќе бидат избришани/уништени од базите на податоци на ГРАВЕ ОСИГУРУВАЊЕ НЕЖИВОТ АД Скопје.

Претседател на управен одбор

Елизабета Божиновска

A blue circular stamp with the text "Друштво за осигурување ГРАВЕ НЕЖИВОТ АД Скопје" around the perimeter. In the center, it says "ГРАВЕ НЕЖИВОТ". A handwritten signature in blue ink is written over the stamp.

